

SŁOWNIK

**METOD, TECHNIK I FORM
PRACY SOCJALNEJ,
OPIEKUŃCZEJ
I TERAPEUTYCZNEJ**

Tom 1

UNIwersytet Opolski

**Słownik metod, technik i form
pracy socjalnej,
opiekuńczej i terapeutycznej**

Tom 1

**Redakcja naukowa
Anna Weissbrot-Koziarska
Piotr Sikora**

OPOLE 2012

RECENZENCI

Krystyna Ferenz, Stanisław Korczyński

REDAKCJA

Jan Neuberg

REDAKCJA TECHNICZNA

Halina Szczegot

SKŁAD I ŁAMANIE

Jolanta Brodziak

KOREKTA

Jan Neuberg

PROJEKT OKŁADKI

Jolanta Brodziak

© Copyright by Uniwersytet Opolski
Opole 2012

ISBN 978-83-7395-510-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 45-037 Opole, ul. H. Sienkiewicza 33.

Składanie zamówień: tel. 77 441 27 14, 77 441 08 78;

e-mail: wydawnictwo@uni.opole.pl.

Druk: QUICK DRUK s.c., 90-562 Łódź, ul. Łąkowa 11; e-mail: QUICK@DRUK.pdi.pl

OPIEKA (ang. *care*). Pojęcie to jest wieloznaczne, gdyż odnosi się zarówno do osób, jak i do rzeczy (troska, troszczyć się o kogoś, o coś, interesować się kimś, czymś, czuć, że jest to ważne). Opieka nad osobami obejmuje zarówno opiekę nad dziećmi, młodzieżą, jak i osobami dorosłymi, osamotnionymi.

Dość często samo słowo „opieka” kojarzyło się z opieką medyczną (*medical care*), czyli specjalistyczną opieką zdrowotną nad pacjentem koncentrującą

się na określonej dziedzinie medycyny, personelu medycznym, konsultacjach, badaniach i leczeniu pacjenta oraz na wspomaganiu jego rodziny.

W języku angielskim funkcjonuje również pojęcie „opieka paliatywna” (*palliative care*). W jego zakres wchodzi troska o pacjenta i podejście zmierzające do poprawy jakości życia pacjenta i jego rodziny w wymiarze fizycznym, psychicznym i duchowym.

Opieka odnosi się do działania, można w związku z tym wyróżnić trzy elementy: przedmiot działania, podmiot działania i treść działania, ale muszą tworzyć się określone sytuacje, które będą wymagały podjęcia opieki, najczęściej wobec osób, które własnymi siłami nie są w stanie sobie poradzić. Opieka wymaga aktywności opiekuna wobec zależnego od niego podopiecznego. Opieka jako działalność człowieka polega na ciągłym zaspokajaniu ponadpodmiotowych potrzeb, wynikających z niesymetrycznej zależności jednego człowieka od drugiego, polega na przejęciu odpowiedzialności za drugiego, co prowadzi do zaistnienia między dwoma członami stosunku opiekuńczego. Czynności opiekuńcze podporządkowane są zawsze przyjętym w danej grupie normom i wzorom zachowania, są więc zjawiskiem społecznym poddanym zewnętrznemu wartościowaniu i kontroli.

Opieka jako pełnienie przez ludzi określonej roli społecznej w stosunku do innych osób i jako przedmiot postulowania, oceny i kontroli społecznej stanowi może kategorię prawną i kategorię moralną, czyli związaną z normami moralnymi i ich stosowaniem.

Możemy wyodrębnić kilka kategorii opieki (o znacznym stopniu ogólności), m.in.: opiekę rodzinną, społeczną, leczniczą, religijną, moralną, prawną, wychowawczą, ekonomiczną. W tych kategoriach opieka stanowi określoną dwuaspektową specyficzną formę działania powstałą w wyniku integralnego powiązania jej w pewnym wymiarze z określoną dziedziną życia i działalności.

Aby zajmować się opieką, badać ją, trzeba spełniać dwa podstawowe warunki, tj. dysponować systemem pojęć, które opisują praktykę sprawowania opieki oraz dysponować kryteriami skuteczności opieki, z czym wiąże się formułowanie celów opieki.

Pojęcie „pomoc” niekiedy kojarzone jest z opieką, traktowane jako jeden z jej rodzajów. Niekiedy te dwa terminy używane są zamiennie. Porównując cechy opieki i pomocy, można zauważyć, że opieka jest warunkowana przez potrzeby człowieka, ma charakter ciągły, zawiera się niej odpowiedzialność za podopiecznego. W przypadku pomocy takiej odpowiedzialności się nie podejmuje, nie jest konieczna więź emocjonalna między udzielającym pomocy a jej odbiorcą.

W definicji opieki pojawiają się często pojęcia: „opieka stała” i „opieka kompleksowa”. Tym, co odróżnia opiekę od innych form pomocy, jest przede

wszystkim sfera znaczenia dla osoby, która z tej pomocy korzysta. Opieka to działalność.

Z punktu widzenia psychologii w relacjach opiekuńczych może wystąpić uzależnienie, brak symetrii między aktywnością opiekuna i podopiecznego, a także szerokie spektrum wzajemnych oddziaływań. Istnieją w stosunku do opiekuna pewne oczekiwania; przybierają one postać: obowiązku (także prawnego) pełnienia roli opiekuna, powinności (np. w stosunku do innej osoby aniżeli członek rodziny) i zachęty (kiedy np. szukamy opieki dla sierocznego dziecka).

Zob. też: **Opieka długoterminowa, Opieka hospicyjna, Opieka paliatywna.**

Opracowanie: *Krzysztof Zajdel*

Bibliografia:

Dąbrowski Z., Kulpiński F., *Pedagogika opiekuńcza. Historia, teoria, terminologia*, Olsztyn 2002.

English Language Dictionary, London–Glasgow 1990.

Kelm A., *Węzłowe problemy pedagogiki opiekuńczej*, Warszawa 2000.

Muszyńska E., *Opieka w perspektywie psychologicznej*, [w:] *Pedagogika opiekuńcza. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. E. Jundziłł, R. Pawłowska, Gdańsk 2008.

Muszyński H., *Opieka w systemie pojęć*, [w:] *Pedagogika opiekuńcza. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, red. E. Jundziłł, R. Pawłowska, Gdańsk 2008.

Oxford Collocotions Dictionary for students of English, Oxford 2002.

ZAJDEL Krzysztof – doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Karkonoskiej Państwowej Szkole Wyższej w Jeleniej Górze, praktyk z wieloletnim stażem (jako wychowawca, nauczyciel, dyrektor szkoły). Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na szeroko rozumianej problematyce szkoły i uczniów, na zagadnieniach pedagogiki społecznej, psychologii wychowawczej, dydaktyki. Jest ministerialnym ekspertem do spraw awansu zawodowego nauczycieli, sekretarzem Zarządu Polskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Twórczych i Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, przewodniczącym Stowarzyszenia Wspierającego Dzieci ze Środowisk Wiejskich.